

- I. Zrádné rty jsou Hospodinu ohavností, kdežto zalíbení má v těch, kdo prosazují pravdu.**
II. Chytrý člověk poznání skrývá, kdežto srdce hlupáků pošetilosti provolává.
III. Ruka pilných bude vládnout, kdežto zahálka vede do poroby.
IV. Obavy lidské srdce tíží, ale dobré slovo vrací radost.
V Spravedlivý prozkoumává svému příteli cestu, kdežto svévolníky jejich cesta zavede.
VI. Zahálčivý nebude si péci úlovek, kdežto vzácným jméním pro člověka je píle.
VII. Na stezce spravedlnosti je život, tato cesta nesměruje k smrti.

Př 12,22-28

Milí přátelé, bratři a sestry,

I když se na první pohled zdá, že každý verš z knihy Přísloví vyjadřuje samostatnou myšlenku a neváže se na verše předchozí, při důkladné četbě souvislost najdeme a bývá někdy nečekaná a překvapující. Představme si tedy dnešní úryvek jako kostru kázání, kterou si starověký prorok připravil dříve, než předstoupil před shromážděný lid, aby ho vyučoval cestě Boží. Na začátku si zvolil téma - jakýsi text kázání - který pak postupně rozvíjel až dospěl k vrcholu, v němž se dotkl samotného tajemství života a smrti.

Jako výchozí text si zvolil druhou ze sedmi věcí, které se Pánu Bohu protiví. Staří mudrci kdysi vymysleli pomůcku, které měla lidem pomoci, aby si zapamatovali sedm nejčastějších hříchů. Každé části těla přisoudili jeden: očím pýchu, jazyku lež, rukám násilí, srdci zradu, nohám ochotu podílet se na zlém. Poslední dva hříchy byly tak závažné, že je rabíni přisoudili celému člověku: falešné svědectví u soudu a vyvolávání svárů.

Náš prorok si vybral druhý ze sedmera hříchů: Prolhané rty. V kralickém překladu zní první verš našeho textu : *Ohavností jsou Hospodinu rtové lživí, ale ti, jenž činí pravdu, líbí se jemu.*

Slovo ohavnost je v bibli poměrně časté - i v novém překladu se vyskytuje víc jako stokrát. Označuje všechno, co se Pánu Bohu nelíbí a člověku škodí. Ohavností je především modlářství a všechny jeho projevy, ale i takové věci jako jsou falešná závaží nebo modlitba člověka, který neuznává své chyby. Ve slovu ohavnost, které nám zní jako vrchol všeho zla a ošklivosti, však není žádný citový náboj. Nedá se říci, že některé hříchy Pán Bůh „snáší lépe“ a jiné hůř. Všechno, co se protiví Boží vůli, je Hospodinu ohavností. V tomto konkrétním případě, když lžeme.

Prorok nás však hned upozorňuje - nestačí pouze nelhat. Nestačí si jen dávat pozor, abych svými slovy někomu neublížil. Aby se člověk Pánu Bohu líbil, je třeba něco víc: prosazovat a naplňovat pravdu ve svém životě. Pravda není jen to, co řeknu nebo vím, ale především to, na čem pracuji, oč usiluji a co dotáhnu do konce. Biblické pojetí pravdy je jiné než řecké. Tam je pravda věc poznání a myšlenkového úsilí. Od Reků jsme se naučili hledat pravdu v poznání, jak svět kolem nás funguje - tedy ve stvoření. V bibli však není pravda přirozenou součástí tohoto světa. Pravdu - tedy to, co je správné a dobré - vnáší do tohoto světa Boží slovo. Pravda je to, co si Bůh přeje a k čemu nás volá. Bible například nepovažuje za správné, když silnější vítězí nad slabším nebo bohatý nad chudým, přestože se to děje všude kolem nás. Biblická pravda říká, že slabší a chudší je třeba chránit. Biblická pravda má blízko k věrnosti, statečnosti, spolehlivosti a milosrdenství. Tuto pravdu člověk nezjistí pozorováním. Boží pravdu je třeba uskutečnit. To, co je správné nevyčteme z fyzikálních zákonů a nezjistíme to ani pozorováním přírody nebo sociologickým průzkumem. Pravda na které nám záleží je ukryta v Božím slovu a Božích zákonech, které přináší dobro všem, kdo podle nich žijí. Proto má Hospodin má zalíbení v těch, kdo prosazují pravdu. Masaryk prý říkal: Pravda vítězí, ale dá to fušku.

Vzápětí však jakoby prorok zařadil zpátečku, když pokračuje slovy: *Chytrý člověk poznání skrývá, kdežto srdce hlupáků pošetilosti provolává.* Jiní překládají: *Rozumný člověk si poznání pro sebe ponechává, hlupák však hlouposti do světa vytrubuje.*

Prorok nám těmito slovy připomíná, že pravda je lék, který se užívá po lžičkách. Člověk, který se chce líbit Bohu, nechce mít pravdu hned a za každou cenu. Nepotřebuje nad nikým vyhrát, ale chce druhým skutečně pomoci. Proto se zbytečně nehádá a neprosazuje, ale pracuje tiše jako voda, která za staletí vyhloubí hluboká údolí. Nemá smysl hlasitě vykřikovat své názory, byť byly správné a zbytečně tak provokovat. Je lepší tiše pracovat, nikoho neodsuzovat, ale jednat tak, jak je to správné. Kdo jen hlasitě křičí, nic nedokáže. Kdo pouze volá, co by se mělo udělat a sám nic neudělá, je hlupák, který si nevidí do úst. Skutečně zbožný člověk se pozná podle toho, že málo mluví, ale to víc jedná.

Sem také míří třetí věta našeho proroka, která zní: *Ruka pilných bude vládnout, kdežto zahálka vede do poroby.* I když je mezi námi mnoho lidí, kteří to s prací spíš přehánějí, přibývá dnes povážlivě těch, kteří každodenní práci považují za hloupost a nestydí se žít na úkor druhých. Není divu, když mnozí z těch, kteří dnes dělají politiku nebo zábavu a pro mnohé fungují jako vzory, nic pořádného neumí a nic rozumného nedokázali ani nevybudovali. Nejde o to, že by jim člověk záviděl jejich kariéru a bohatství. Ve společnosti se však vytváří falešný dojem, že pilná a poctivá práce je zbytečná. Neustále nám přece nabízejí výhodné půjčky, slevy a výhry. Vypadá to, že dřou už jen hloupí, zatímco chytrí vědí, kam si šikovně stoupnout, aby jim peníze samy kapaly. Jenže člověk, který nic neumí a nedokázal, je dnes možná vysmátý, ale ve skutečnosti je závislý na své funkci, postavení a příznivcích. Musí dělat kompromisy, musí lhát a dělat věci, které se mu přičí. Ale nemá na vybranou. Je závislý na židli na které sedí a na lidech, kteří ho tam drží. Pilná práce a poctivost naproti tomu dává člověku svobodu, zdravé sebevědomí a jistotu, že se pro něj uplatnění vždycky najde.

Toto téma rozvíjí čtvrtý bod dnešního kázání, který zní: *Obavy lidské srdce tíží, ale dobré slovo vrací radost.* Viktor Fischl překládá: „Starost v srdci muže shrbí, ale dobré slovo ho zase napřímí.“ Všichni víme, že mnohé naše starosti jsou zbytečné - ale co je nám to platné. Stejně se bojíme, nemůžeme spát a soustředit se. Máme starosti o své blízké, o své i jejich zdraví, trápíme se, zda zvládneme své úkoly a povinnosti. Neumíme snášet samotu a nepochopení. Každý máme starosti, ale nejhorší, když jsme na ně sami. Kdo má však nablízku člověka, který umí povzbudit, jeho obavy se zmírní a ustrašené srdce uklidní.

Jenže čím takového nešťastného člověka uklidnit? Jistě jste si všimli, že když někde dojde k nějaké katastrofě nebo krizové situaci, jsou připraveni speciálně vyškolení psychologové, kteří s postiženými hovoří a snaží se jim pomoci. Nevím, co jim v takovou chvíli říkají. Bojím se, že bych neuměl honem něco chytrého a povzbudivého vymyslet. Ale máte mě jedna věc: Copak je potěšení otázkou vhodně volených slov, jakési utěšovací techniky, kterou se jde naučit. Jsem asi ze staré školy, ale pořád si myslím, že k naději musí být především věcný důvod. Tajemství útěchy není jen ve vhodně volených slovech. Má-li zármutek vystřídat smíření a naděje, musí se člověk o něco opřít. Dobré slovo se nedá naučit. Dobré slovo znamená skutečně vědět o něčem nebo o někom dobrém. A tím je jedině Bůh. Kdyby nebylo Boží věrnosti, laskavosti a milosrdenství - čím bychom se těšili a povzbuzovali? Kdyby na nás Pánu Bohu nezáleželo, co bychom si tvář tvář všem neodbytným starostem počali. Naštěstí nás v tom Bůh nenechal a pomáhá nám dobrým slovem. To je jeden z největších objevů biblické víry. Bůh, který nám mluví tiše do srdce a tak nás pozvedá z prachu a bídy.

Ale kde to dobré Boží slovo zaslechneme? Stačí si zajít si do přírody, nebo se ponořit do samoty či zvednout oči ke hvězdám? Jsou lidé, kteří tam povzbuzení hledají a snad i najdou. Ale biblický prorok říká, že dobré Boží slovo k nám přichází především z úst našich bližních. Proto přidává další už pátou důležitou myšlenku: *Spravedlivý prozkoumává svému příteli cestu, kdežto svévolníky jejich cesta zavede.*

Dobré Boží slovo si lidé říkají navzájem. Přítel příteli, rodiče dětem a děti rodičům, muž ženě a žena muži, soused sousedovi. Jsou totiž věci, které si člověk neumí a nemůže říci sám. Mnohým z nás se již podařilo druhé povzbudit, nést s nimi jejich úzkost a rozptýlit jejich obavy - ale sami pro sebe to udělat neumíme. Jakmile začne někdo povzbuzovat sám sebe, začne si buď fandit nebo propadne ještě většímu zoufalství. Opravdu není dobré když člověk zůstane sám. Tak jako si nevidíme na špičku nosu a neumíme si namydřit záda, potřebujeme člověka, kterému můžeme povědět o svých starostech, problémech i hříchu. K vlastním problémům býváme často slepí a neskutečně naivní. Zatímco druhým umíme moudře poradit, sami se leckdy chováme jako malé děti.

Ale to se již blíží závěr našeho kázání. Prorok se v něm znovu vrací, ke svému hlavnímu tématu - k protikladu píce a lenosti. *Zahálčivý nebude si péci úlovek, kdežto vzácným jménem pro člověka je píle.* Na podobné výzvy býváme většinou alergičtí. Stačí, když nás honí v práci a ve škole, zatímco do kostela jsme si přišli odpočinout. Navíc jsou prázdniny a čas dovolených. Ale zde nejde o pracovní tempo a dodržování pracovní doby. Píle v bibli znamená, že se člověk tak snadno nevzdá a nenechá věci, jak jsou. Boží požehnání však neznamená, že nám věci půjdou sami od sebe a bez námahy.

Většina lidí čeká od náboženství zázraky. Rychlou a lacinou pomoc. Bezpracná řešení. Bible však na mnoha místech ukazuje, že pravá víra se projevuje pílí, pracovitostí, plánováním a důsledností. Zatímco lenoch jen touží, ale sám nic neudělá, zatímco lenoch chce mít všechno hned a proto jedná ukvapeně, zatímco lenoch se obrací na loži a čeká, co bude - zbožný člověk brzy ráno vstává a má se, co otáčet. Nejprve jde orat a sít, pak jde opravit střechu na domě, odpoledne se vydává se na lov a večer s vděčností užívá plodů svého díla. Lenoch se však diví, že nic nemá a závidí.

Vzpomeňme, kolik úsilí vynaložil apoštol Pavel - kolik bezesných nocí, kolik kilometrů se nachodil, kolikrát měl hlad a nouzi, kolikrát byl ve vězení a přitom měl dar Ducha svatého - takže by se řeklo, že mu to mělo jít jako po másle. Nešlo. Bůh pomáhá těm, kteří jsou pilní a cílevědomí. Kdo to po prvním neúspěchu vzdává a odchází, není dobrý Ježíšův učedník. Biblická víra v Boha vede k pracovitosti, zatímco pověra svádí k lenosti.

Ale co když někdo namítne, že je to všechno stejně marné. Pracovitý i líný, oba skončí ve stejném hrobě. Není to všechno jen marnost nad marnost? Co z toho člověk má, když v tomto světě něco změní k lepšímu? Kdo si na něj vzpomene? Kdo mu poděkuje? Má to všechno vůbec cenu? Biblický prorok zná tyto námitky a má na ně odpověď: *Na stezce spravedlnosti je život, tato cesta nesměřuje k smrti.*

Bible je velmi opatrná a věcná, když mluví o smrti a o tom, co po ní následuje. Zatímco ostatní náboženství se zabývají především tím, co bude po smrti a tento život je nezajímá, v bibli je to naopak. To, co nyní prožíváme - je tak důležité, krásné a svaté - že to smrt nemůže zničit ani zvrátit. Biblický člověk ví, že se s Bohem nesetká až po smrti, ale že se s ním setkává a hovoří již nyní. Tento život, tento čas, ano dnešní den je svatý a neopakovatelný a nic nad něj není. Již nyní prožíváme Boží přítomnost a blízkost. Již nyní se můžeme vydat na cestu, kterou smrt nezmaří a nepřeruší. Již nyní se můžeme podílet na Božím díle, které je pokračováním jeho stvořitelského zázraku. Již nyní jsme voláni, abychom tiše a cílevědomě prosazovali spravedlnost a dobrým slovem tišili starosti našich bližních. Již nyní se smíme radovat z Božích darů a těšit se, že i když jednou zemřeme, na našem vztahu k Bohu to nic nezmění. Uprostřed tohoto světa je cesta, která nekončí smrtí. Je to naděje, kterou by byl hřích nechat ležet ladem.

Bože, dej nám prosíme poznat, že naše úsilí o dobro, spravedlnost a lásku mezi lidmi není marné a přináší své ovoce. Povzbud' nás, pokud ztrácíme chuť k dílu a dáme se strhnout k lhostejnosti. Amen.